

Ammatillisista perustutkinnoista työelämään – Arviointi työllistymisen tukemisesta sekä urasuunnittelu- ja työelämävalmiuksista

3.1 Arvioinnin tavoite ja arviointikysymykset

Arvioinnin tavoitteena oli tuottaa tietoa ammatillisesta koulutuksesta työllistymisen nykytilasta sekä siitä, miten työllistymisen mahdollisuuksia voidaan tukea perustutkintokoulutuksessa. Lisäksi arvioinnissa tunnistettiin hyviä käytäntöjä kansallisesti ja kansainvälisesti työllistymisen edistämiseksi.

Arvioinnin ensimmäisessä vaiheessa tarkasteltiin ammatillisesta koulutuksesta työllistymisen nykytilaa laatimalla tilastokatsaus ammatillisen tutkinnon suorittaneiden työllistymisestä, työttömyydestä ja muusta sijoittumisesta vuosina 2009–2021. Sijoittumista tarkasteltiin muun muassa koulutusalan, tutkinnon suorittamistavan, tutkinnon suorittaneiden iän ja äidinkielen sekä koulutuksen järjestäjään liittyvien tekijöiden mukaan. Katsaus sisälsi perustutkintojen lisäksi myös ammatti- ja erikoisammattitutkinnot, ja sen tulokset on raportoitu erillisessä raportissa (Hievanen ym. 2024).

Arvioinnin toisessa vaiheessa tarkastelu kohdistui ammatillisiin perustutkintoihin sekä niihin tekijöihin ja käytäntöihin, joilla voidaan tukea ja edistää opiskelijoiden työllistymistä perustutkintokoulutuksessa. Tarkastelussa huomioitiin eri toimijoiden näkökulmia sekä koulutuksen ja työelämän välistä suhdetta. Tässä arviointiraportissa esitellään näihin teemoihin liittyviä arviointituloksia, johtopäätöksiä ja kehittämissuosituksia. Arvioinnin lähtökohtana olivat seuraavat kysymykset:

1. Miten koulutuksen järjestäjät selvittävät ja ennakoivat työelämän osaamis- ja työvoimatarpeita perustutkintokoulutuksen näkökulmasta, ja kuinka toimivia tähän liittyvät menettelyt ovat?
2. Miten hyvin työnantajat kokevat alueensa ammatillisen koulutuksen vastaavan työpaikkojen tarpeisiin, ja miten heidän mielestään perustutkinnon suorittaneiden työllistymistä voitaisiin edistää?
3. Miten perustutkintokoulutuksessa ohjataan ja tuetaan opiskelijoiden työelämävalmiuksien kehittymistä ja työllistymismahdollisuuksia, ja miten toimivaa ohjaus ja tuki on?

4. Millaiseksi työnantajat arvioivat perustutkinnoista vastavalmistuneiden osaamisen, ja mitä osaamista he pitävät tärkeimpänä palkatessaan valmistuneita?
5. Millaisia kokemuksia perustutkinnon suorittaneilla on työelämään siirtymisestä, siihen saamastaan tuesta, osaamisensa vastaavuudesta työelämän tarpeisiin sekä koulutuksen vaikutuksista työelämävalmiuksien kehittymiseen?
6. Millaisia kehittämistoimia perustutkintokoulutukseen tarvitaan, jotta työllistymistä voidaan edistää?

Arvioinnin toteutuksessa sovellettiin kehittävän arvioinnin periaatteita. Kehittävän arvioinnin tavoitteena on tuottaa arvioitavana olevasta teemasta analyysiä, johtopäätöksiä ja suosituksia, joita voidaan hyödyntää toiminnan kehittämisessä. (Moitus & Kamppi 2020.) Lähtökohtana on tarve arvioinnille sekä arvioinnin käytettävyys ja hyödyllisyys arviointiin osallistuville (Räkköläinen & Seppälä 2026.) Kehittävän arvioinnin keskeisiä periaatteita ovat osallistavuus ja vuorovaikutteisuus. Arvioinnin menetelmät valitaan siten, että ne lisäävät yhteistä ymmärrystä arvioitavasta teemasta ja tukevat toiminnan kehittämistä jo arviointiprosessin aikana. (Emt.)

Arvioinnin suunnitteluvaiheessa järjestettiin kuulemistilaisuuksia keskeisille sidosryhmille, kuten koulutuksen järjestäjien edustajille, opiskelijajärjestöille, opetus-, työvoima- ja elinkeinohallinnon viranomaisille sekä työmarkkinajärjestöille. Kuulemistilaisuuksissa esiteltiin arvioinnin taustaa ja tavoitteita sekä keskusteltiin siitä, millaisia tiedontarpeita arvioitavaan teemaan liittyy ja mitä näkökulmia arvioinnissa olisi tärkeää ottaa huomioon, jotta se tuottaisi toiminnan kehittämistä palvelevaa tietoa. Keskusteluja hyödynnettiin arvioinnin suunnittelussa.

Arvioinnin kohderyhmiä osallistettiin myös arviointitiedon tuottamiseen ja arvioinnin tuloksista keskustelemiseen. Arviointiaineistoa hankittiin ammatillisen perustutkinnon suorittaneilta opiskelijoilta, koulutuksen järjestäjiltä, opetus- ja ohjaushenkilöstöltä sekä työnantajilta. Arviointituloksia ja arvioinnissa kartoitettuja hyviä käytäntöjä julkistettiin arviointiprosessin aikana, ja tuloksista keskusteltiin maaliskuussa 2026 järjestetyssä kehittämiswebinaarissa, johon kutsuttiin samoja kohderyhmiä kuin kuulemistilaisuuksiin. Kehittämiswebinaarissa käytyjä keskusteluja hyödynnettiin arvioinnin kehittämissuosituksen viimeistelyssä ja täsmentämisessä. Arvioinnin tulokset, johtopäätökset ja kehittämissuositukset julkistettiin huhtikuussa 2026 pidetyssä julkistamiswebinaarissa.